

In Topica Cicero. Commentariorum li. iiii.

Cicero de Boetii in Topica Ciceronis Commentariorum.
Liber quartus.

Applicare non possumus mihi patri: quoniam sepe in difficillimi operis cursu vires afferat amicitie contemplatio: cum et his studiosius componamus: quos reposito penitus amore diligimus: et placere cupientibus multa sese reze copia submitret. Huc accedit: quod ut queque in mentem venerint: iam iudicata atque et incastigata promunt. quandoquidem apud cari pectoris secretum nihil est periculi proferre: quod sentias. Est igitur mihi cum tua benivolentiam specto: primum omnium: atque (ut ita dicam) voluptarium: quod in tue prescriptis iocunditatis impendit. Sed cum memet ipse prope vereor ne impato muneri par esse non possim: et deficientis culpa in adhortationis cedat in iuriam. Quo fit: ut tibi etiam atque etiam providendum sit: ne tuis ipse moribus emendatus: nisi alicuius erroris sarcinam feras. nostri oblatris morsus invidie. non sibi quam facillime in difficillimis causis iudicium ferat. queso igitur extremam nostro operi manum communis negotii studiosus imponas: habundantia refeceras: biantia suppleas errata reprehendas: sis postremo nostri laboris tueque adhortationis assertor: cum preferim secum me peractum reddat officium: quo te amici pudor dignus possit convenire: si displicet. Sed hec alias. nunc operis suscepti tramitem persequamur. Quoniam locorum in ipsis de quibus queritur terminis inherentium alii sunt a toto: alii a partibus: alii a nota: alii ex affectis. De eo quidem loco: qui est a toto: et in diffinitione est constitutus: sufficienter differuit superiore tractatu. nunc de partium enumeratione dicere instituit: rectam ordinis viam. s. insistens ut non solum exemplo qualis esset partium enumeratio perdoceret: verum ratione quoque ostenderet: quomodo partium enumeratione in argumentationibus esset utendum.

Partitione sic utendum est: nullam ut partem relinquant: ut si partiri velis tutelam: inscienter facias si ullam pretermittas. at si stipulatio est: aut iudiciorum formulas partiare. non est viciosus in re infinita pretermittere aliquid. quod idem in divisione viciosum est. Formarum. n. certus est numerus. que cuiusque generi subiiciantur. partium distributio sepe est infinitior: tanquam riuorum a fonte deductio. Itaque in oratoris artibus questionis genere proposito quot eius forme sint subiungit absolute. At cum de ornamentis verborum sententiarumque precipit quae vocantur schemata non sit idem. Res est. n. infinitior. ut ex hoc quoque intelligatur. quid velimus inter partitionem et divisionem interesse. Quamquam. n. vocabula prope idem valere videantur. tamen quia res differant. nomina rerum distare voluerunt.

Sensus huiusmodi est: rerum que partibus coniunguntur: alie quidem paucae: et facile intelligibiles: comprehensibilesque partes habent. alie vero plures intellectusque difficiles. In his igitur partibus que sunt paucae: ac facile sub intelligentia cadunt: vel maximum vicium est: si partiendo aliquid relinquant. In his vero quae ut ipse ait: infinitior numerus est. et confusior perspectio: minus viciosus est si qua dividenda pars in enumeratione pretereat. fit autem hoc non solum per eas res. que aliquibus partibus constent: verum etiam sepe per partes ip

fas: quas in distributione partimur: ut si hominis corpus velimus intellectu ac ratione per propria membra distinguere: faciemus ita. caput humeros: manus: toracem: ventrem. suras atque pedes et quoniam maiores partes sumpsimus ad dividendum. Idcirco nihil pretermittendum esse videtur: at si minutissimas particulas persequamur: tunc oculi quoque et labia et nares: atque aures: earumque partes persequende sunt. Idque in toto corpore faciendum: eoque modo difficilior erit partitio: cum sit partium numerus infinitior. Sepe et (ut dictum est) res ipse is partibus iuncte sunt: quae non sit facilis inspectio ut si quis stipulationum et iudiciorum formulas partiat vel etiam si figuras loquendi: quae schemata greci vocant: dividi necesse sit. Hic igitur si quod pretermittendum sit: non erit vicium partitio: quia partium nam multiplex sepius occidit errorem. At si quis genus dividat: peruitiosum est aliquam pretereire formam: quoniam formarum finita quantitas est. Nam quae semper in contrarium dividuntur aut due sunt semper species generis. aut tres: et tunc tres: cum ea tertia: quae sumitur ex contrariorum permixtione perficitur. ut si colorum dividamus: dicendum est ita. Colorum aliud est album aliud nigrum: aliud medium. Id medium ex albi coloris ac nigri permixtione coniunctum est. quoniam in quolibet aliam coloris speciem transferatur: seu purpurei seu rubri: seu viridis. itaque si tale est: quod dividis: talesque sunt partes: quas ad divisionem sumis quas non difficulter intelligentia prehendat: vicium erit: si quod omiseris: velut si tutelam partiaris. Tutela quippe quattuor fere modis est. aut. n. consanguinitatis gradu: aut patronatus iure deferretur. aut testamento patris tutor eligitur. aut urbane praetoris iurisdictione formatur. et sunt forsitan plures sed nunc iste sufficient. Hic igitur et paucae partes: et facile comprehensibiles. at si stipulationum formulas et iudiciorum comprehendere velis: quoniam multe in his partes sunt: non erit viciosus: si quod omiseris: improprium vero est exemplum partium: quod de tutelam est dictum. magis. n. ut genus in formas: quam ut totum in partes: tutela dividenda est. Nam siue per consanguinitatem sit tutor: siue patronatus iure: siue ceteris modis: integre tutelam ius habet quod in singulis partibus non solet evenire: ut totius integrum capiat nomen. sed ut conveniens videatur exemplum: requirende sunt tales tutelam partes: quae iuncte tutelam efficere possint: non quae singule tutelam nomine designent: quod nescio: an quisquam iuris peritiam professus tales tutelam partes ediderit. Merobaudes vero rethor ita intelligendum praebat: ut id quod ait. partitio sic utendum est: nullam ut partem pretermittas. de divisione dixerit. i. de vna parte propositae partitionis. Nam et divisio: et per membra distributio partitio nuncupatur. in divisione. n. viciosus est aliquid pretermittere. in partitione membrorum minime. ita exemplum de tutelam ei partitioi accommodatum dedit quod est divisionis. at si divisionem facias. i. formarum a genere partitionem: summum est vitium aliquid pretermittere: quoniam cum sit finitus formarum numerus si quid omissus sit: inscitia preteritur. ut si oratorias quoniam formas dividere velimus: dicemus omnem rhetoricam quoniam: aut de facto esse: aut de qualitate facti: aut de nomine. at si locutionum figuras: sententiarumque distribuamus: non erit (ut dictum est) vitium transire aliquid. quoniam quod sententiarum inter se atque locutionum figure et multiplices et varia ratione diverse sunt. hic quoque. figurarum partes non ita videtur accipi posse: quemadmodum totius: sed ut generis species. vnaqueque. n. figurarum que infinite sunt: velut figura generalis species est. quod possumus intelligere ex his libris rethorum: ubi de elocutione tractatur. nulle

namque

nāq; sunt figurarū partes q̄ figuras iungāt: ita vti sin-
gule figure nomē vniuersalis figure nō possunt amit-
tere. sed obiici nobis pōt: z quō infinite sunt figure: si
spēs sunt. sed rādebo leuiter: elocutione mutata figu-
ram quoq; mutari: atq; idcirco in ptāte esse dicētis
figural facere: q̄s is q̄ tractat difficile atēq; hāt pos-
sit agnoscere. he vō nō substantialibus quibusdā dif-
ferentiis constituunt: sed potius accidētibus explicā-
tur. vnt fit: vt tūc cōis noīs in significatiōes ptitio fie-
ri videatur: cū figura diuiditur potius q̄ generis in
spēs. Oīa vero significata cuiusq; noīs diuisione inclu-
dere difficile ē: qz noua plerūq; fingūt. sed ne id qdē
reꝝ ratio pmittit. Nā vnaqueq; figura generalis fi-
gure noīe z diffinitione cōprehenditur. quocūq; n.
modo figura diffinitur: eadē erit diffinitio etiaz vni-
uersalisq; figure: que res vnāquāq; figurā vniuersa-
lis figure spēm esse declarat. vniuoꝝ. n. sunt spēs et
genus. sed est illud verius partitionē figurarum ad
elocutionē ipsam Tullium retulisse: cuius pars que-
dam ē figura non spēs. variis. n. multiplicibusq; figu-
ris elocutio luculenta contextitur. Si quis. n. elocutio-
nem partiri velit in figuras: non genus in species: s; z
totum secabit in partes que cuz ita sint: ex hoc quoq;
apparet quid intersit inter diuisionem partitionēq;
cū partitio interdū talis sit: vt si quid in ea p̄termis-
sum sit nihil afferat vitii. Diuisio vero fornarum ta-
lis est: vt in ea non queat aliquid sine culpa p̄teriri
Quo factum est: vt qz res differebant: diuersa ēt vo-
cabula rebus inter se distantibus inderent.

Multa etiam ex notatione sumunt. ea est autez:
cū ex vi nomis argumentū elicitur: quā greci et hi-
mologiā appellant. i. verbū ex verbo veriloquiū.
Nos autē nouitatē verbi non satis apti fugientes:
genus hoc notationē appellamus: qz sunt verba re-
rum note. Itaq; hoc idē Aristoteles symbolū ap-
pellat: q̄ latine est nota. sed cū intelligitur qd signi-
ficetur: minus laborandū est de noīe. Multa igit
in disputando notatione eliciunt ex verbo. vt cuz
querit postliminiū qd sit. non dico que sint postli-
miniū. nāz id caderet in diuisionem. que talis est.
Postliminio redeūt hec hō. nauis. mul. clitella-
rius. equus. equa. que frena recipere solet. Sed cū
ipsius postliminij vis querit z verbū ipsum notat
in quo seruius noster. vt opinoꝝ. nihil putat esse no-
tandū. nisi post. z liminiū illud productionē eē ver-
bi vult. vt in finitimo. legitimo. editimo. non plus
in esse. timū. q̄ in M editullio tullii. Sceuola at
p. filius iunctū esse putauit verbū vt sit in eo post z
limen. vt q̄ a nobis alienata sunt. cū ad hostes pue-
nerint. z ex suo tanq̄ limine exierint. hinc cum re-
dierint post ad idē limen postliminio videant re-
disse. Quo genere ēt manci causa defendi pōt
postliminio redisse dedituz non esse. qm̄ non sit re-
ceptus. Nam neq; deditioem neq; donationez
sine acceptione intelligi posse.

Post enumerationē partiū recto ordine de notatio-
ne ppedit. Notatio igit est: quotiens ex nota aliqua
rei: q̄ dubia est: capit argumentū. Nota vero est: que
rē quāq; designat. Quo fit vt oē nomen nota sit: id-
circo qz notā faciat rē: de qua predicat: id Ari. sym-
bolū notauit: ex notationē at sumit argumentū: quo-

tiens aliqd ex noīs interpretatiōe colligit. Interpreta-
tio vero noīs et h̄mologia grece: latine veriloquiū
nuncupat. Etymō. n. grece vex significat: logos ordi-
nem. sed qz id veriloquiū minus in vsu latini sermo-
nis habebat: interpretationē noīs Tullius notationē
appellat. Ea est h̄mōi. vt si q̄ratur quid est postlimi-
niū. in qua qōne nō illud v̄ ingri: q̄ res postliminio
reuertant. hoc. n. in diuisionē caderet. i. eaz oīum re-
rū enumerationē q̄ postliminio redeūt postularēt. ve-
lut si ita dicamus. postliminio redeunt. hō. nauis. mu-
lus. clitellarius. equus: equa q̄ frenos recipe solet. i.
domita. Nūc. n. enumerate sunt res: q̄ postliminio re-
uertant. at cū qd sit ipsuz postliminiū querit: pōt ex
ipsi noīs interpretatiōe cognosci. Postliminio. n. re-
dit: q̄sq; captus ab hostibus ad patriā remeauerit.
Nāq; dū captiuitatē hostiū patit: ius ciuis amittit.
oīa vero iura recipit: si postliminio reuertat. Ergo ex
notatiōe noīs ita ius postliminii clarescere pōt v̄ qz
p̄ semp id significat qd recto reliq̄. postliminiū voca-
bulo qdā reuersio significat. vt serui p̄bat: q ex ad-
ucrio post viz noīs interpretat. reliquā vocabuli p̄tē
p̄tractionē solā eē p̄firmat. nā in eo qd ē postliminiū
ex eo qd post ē dcm̄. interpretatiōe noīs sumit. limini-
uz vō supuacuo putat eē p̄ductū. ad hoz noīum for-
mā meditullii pōt. M̄dia. n. ps mediū significat tul-
liū vō nihil. z legitimū z editimū. In v̄trisq; n. lex
ibi. edes ibi aliqd itimū vero nihil oīno designat. id
vero nomē qd est postliminiū Sceuola. p. fili ex ad-
ucrio post z limine putat eē p̄positū. nā qz ad idē li-
men qd post reliq̄ reuertit is q̄ postliminio redit. id
circo ex v̄trisq; significatiōib⁹ arbitrat nomē eē cō-
iunctū. Quecūq; n. a nobis abalienata ad hostē pue-
niunt: cū a n̄o limine exierint: si post ad idē limen re-
uertant: postliminio redeunt. quō ēt manci cā de-
fendi pōt: quez cū populus romanus ob fedus male-
ictū dedit: hostes eū suscipere noluer: qui cū re-
uersus eēt: postliminio redisse videbat: idcirco: qz si
eū hostes recepissent deditū a ciuib⁹: ēt si quoquo-
mō ab hostib⁹ effugisset: nō videret postliminio re-
gressus: q̄ iudicio ciuib⁹ os libertatis iure fuisset eru-
t⁹. s; qm̄ nec deditio: nec datio: nec donatio p̄ter acce-
ptionē v̄ posse p̄sistere. idcirco q̄ susceptus nō sit: ne
dedit⁹ qdē intelligi posset. recte ergo mācius q̄ nō
dedit⁹ in hostiū si ea vti mallēt p̄uenerat ptātem: is
cū patriā remeant: iure postliminio redisse defesus ē

Sequit is locus. q̄ constat ex is rebus. q̄ quodā
modo affecte sunt ad id de quo ambigitur. quem
mō dixi in plures partes distributū Quis est pri-
mus locus ex cōiugatione. quā σ υ ζ υ T i a p̄ vocant.
finitimus notatiōi. de qua modo dictum est. vt si
aquā pluuiā eam mō intelligeremus. quā in imbrī
collectā videremus. veniret mutius. qui qz coniu-
gata verba essent pluuiā. z pluendo. diceret omnē
aquam oportere arceri. que pluendo creuisset.

Cuz locū q̄ in ipsis de qbus querit inhereret: i quat-
tuor d̄rias supra distribuit a toto: ab enumeratione
partiū. a nota. ab affectis: qm̄ diligēter de supiorib⁹
trib⁹ pauloante tractauit: nūc quartū locū. i. affecta
p̄sequit. z qm̄ locus ab affectis in plurimas d̄rias sol-
uebat: quaz prima a p̄iugatis p̄posita est: primū loq-
tur de coniugatis: q̄ multū a notatione nō differunt
Nāz qz notatio ex vi noīs trahit. itemq; cōiugatio si
militudine vocabuli continet: aliqd inter se veluti cō-
finituz tenet. sed hoc interest: qz notatio expositōe nō

In Topica Cicero. Commentariorum li. iiii.

minis: cōiugatio similitudine vocabuli ac derivatio
ne pficitur. 7 qm̄ facilis 7 intellectu 7 tractatu locus
est: tantū ponere sufficit exemplū qđ buiusmodi est
aqua pluuia est. q̄ pluendo colligit 7 crescit. Pluen-
do vero atq; pluuia cōiugata sunt. in vno. n. eodēq;
vocabulo diuersus nōiū terminus dñiam facit. itē
ius est aquā pluuia arceri. i. vt si in alicui⁹ agro plu-
uia aq̄ colligat: 7 in alteri⁹ agrū defluat: eaq; vicini
frugib⁹ nocitura crescat: arceat eā suis finibus ille
qđ id sua putat interesse ne defluat. Si flui⁹ igit̄ plu-
uia creuerit: q̄ritur an debeat arceri. rñdet inq; mu-
tius. qm̄ aq̄ pluuia a pluēdo dicta sit. ēt fluiū quoq;
qđ pluēdo creuerit: aquā eē pluuia atq; arceri debere

Cum aut̄ a genere duceſ argumentū nō erit ne-
celle id vsq; a capite arcescere. Sepe ēt citra licet
dūmodo superius sit: qđ sumit. quā id ad qđ sumi-
tur. vt aqua pluuia vltimo genere ea est. q̄ de celo
veniens crescit imbri. sed proprio loco in quo q̄
si ius arcēdi continet. genus est aqua pluuia nocēs
eius generis forme loci vicio. 7 manu nocēs quaz
altera iubetur ab arbitro coerceri. altera nō iubet̄.

Talis genēz sp̄rumq; intelligit̄ esse nā: vt cū colli-
gunt̄: vel ēt diuidunt̄ ab indiuidnis per sp̄s 7 gene-
ra vsq; ad maxima genera possit ascēdi. Itēq; a ma-
ximis generibus p̄ infra posita genera ac sp̄s vsq;
ad indiuidua valeat esse descensus. Id vō vno clarū
fiet exemplo. Cicero q̄ppe indiuiduū est. huius sp̄s
hō. huius genus aīal. huius sup̄ius genus est corpus
aīatum: 7 si lōgius ascendas corpus alterius genus
inuenies. si prolixius egrediare: substātia vltimi loco
generis occurrit. Cū igitur multa sint genera: si cu-
i vlibet speciei gen⁹ assignandū sit: nō necesse erit in-
quit maxima 7 principalia genera semp exgrere. ve-
rū eoz quoq; aliqd qđ in medio locata sunt oportebit
adhibere. Illa tñ rōne seruata: vt semper genus su-
perius sit eo ad qđ predicat̄ vt genus. Extrema q̄ppe
inscitia est: si dū genus semp nā sp̄bus propriis sup-
ponat̄: loco generis id qđ est inferius collocet̄. Quo
circa viciosum est: si quis corporis genus dicat eē cor-
pus aīatum. quo fit: vt si ad sp̄m aptandū est genus
eoz: que superiora sint: aliquid aptemus. 7 non erit
necesse vltimū semp genus adhibere: vt si hōi gen⁹
proprius preponere velimus: nō necesse est vt substā-
tiam preponamus. sed vel corpus vel corpus aīatum:
vel qđ maxime fieri opz aīal. Illa. n. semper genera
sumenda sunt: q̄cunq; proxima formis adberēt: eaq;
in diffinitione maxime requirunt̄. sed in argumen-
tationibus nihil differt: vtruz proximū eligas an supe-
rius genus. Illam qm̄ et continētī sit argumentatio:
plus cōtinet id: qđ est sup̄ius genus. quocirca si de
hoīe aliqd ambigitur: 7 a genere argumētandi sumi-
tur locus: quicqd de aīali dicitur id ēt de hoīe predi-
cabit̄. Quo fit: vt si quid ēt de aīato corpore prediceſ
idem de hoīe dici possit. vt igit̄ argumentationes ex
proximis generibus sunt: ita ēt ex vlteri⁹ constitutis
sed in his oībus illud est qđ maxime cōsideranduz vñ
ne id qđ est inferius sup̄iori proponat̄ vt genus. Et
sn̄ia quidē talis est. qđ vero ad exemplū attinet de-
clarabit̄ hoc mō. sit aqua pluuia: ea qđ deiecto de ce-
lo imbri colligit̄. huius sp̄s duplex est. alia. n. aq̄ plu-
uia nocens est: alia nō nocēs. Nocētis quoq; duplex
sp̄s est: alia manu: alia vicio. S; aqua pluuia ma-
nu nocens est: qđ ita loco aliquo excipit̄: vt inde pro-

fluens vicino noceat: si locus is nō sit nāliter talis:
sed manu hoīs excipiēde aq̄ fuerit appatus. vicio vō
quotiens nāliter ita sese locus h;: vt excipe aquā pos-
sit: 7 nocere vicino. Si eius igit̄ aque: quā quis arce-
ri velit: ne sibi noceat ac vicino: gen⁹ velit exquirere
nō necesse ē ab vltimo vsq; genere deducere: vt dicat
aq̄ eius: quā quis velit arceri: genus eē aquā pluuia
sed pōt id qđ inqrit genus: paulo inferius inuenire:
vt hui⁹ aq̄ quā arceri desiderat: id gen⁹ eē dicat: qđ
est aq̄ pluuia nocens. qđ si genus proximū q̄rat: illd
poterit adhibere: qđ est aqua pluuia manu nocens.
hoc. n. arceri q̄s cogit̄: qđ manu sit noriū. qđ vero lo-
ci forma vel vicio incōmoditatis aliqd appoztat: ar-
cere non cogit̄. qđ at dixim⁹ eius aq̄: quā arceri opoz-
teat: genus eē aquā pluuia manu nocentē. Ita intel-
legendū est. si aq̄: q̄ arceri d;: plurima sub se habeat
indiuidua 7 similia. tūc demū. n. eius aq̄ q̄ arceri d;:
aqua pluuia manu nocēs gen⁹ eē poterit. qđ si aqua
q̄ arceri d;: in nulla indiuidua deducat̄ ipsa ē indiui-
dua: nec eius gen⁹ est aq̄ pluuia nocēs manu: s; sp̄s.
qđ si cui paululū videt̄ obscurius. hic si eos cōmenta-
rios: quos de genere: sp̄e differentia proprio atq; ac-
cidenti cōposuimus libris quinq; digestos inspexerit
nihil horū poterit incurrere: quo caliget.

Commode etiam tractatur hec argumētatio: qđ
ex genere sumitur. cum ex toto partes perlequere
hoc modo. Si dolus malus est cum aliud agitur:
aliud simulat: enumerare licet qbus id modis fiat.
Deinde in eorum aliquem id quod arguas dolo
malo factum includere. Quod genus argumenti
in primis firmum videri solet.

Dictū est quemadmoduz genus ad speciem debeat
aptari. atq; in eo prescriptū est: vt nisi id qđ est supe-
rius adhiberi nō debeat. Illud illud adiungit̄: quē
admodū ei⁹ loci qđ a genere d;: argumētationib⁹ cō-
modior vsus eē possit. quotiēscūq; n. de re aliqua du-
bitatur: si facta generis alicuius diuisione sub aliqua
eius generis pte id de quo ambigit̄ potuerimus inclu-
dere: tunc a genere tractū esse argumentū videt̄ hoc
mō. Sit dolus malus: qm̄ aliud agitur: aliud simula-
tur. Hui⁹ ergo si sp̄s diuidant̄: 7 id qđ factū argui-
mus alicui eaz speciez qđ a dolo malo deducte sunt:
potuerimus adiungere: quicqd de dolo malo existi-
mabit̄. id ēt de ea re: quam arguimus: necesse est iu-
dicari: 7 factū esse argumentū a genere. Illā de quo
q̄ritur sp̄s est: 7 id a quo sumit̄ argumentū gen⁹ est
.i. si ita contigit dolus malus: locus vō hic ab eo qui
est a partiu enumeratione diuersus est. nec si enume-
ramus partes. i. formas aut species. Idcirco nō a ge-
nere: sed ab enumeratione partiu ducitur argumē-
tus. Quotiens. n. ipsa partiu enumeratione vtimur
ad argumentationē tunc ab eadē partitione argumē-
tus tractus eē dicimus. vt hoc mō. si fundamenta et
parietes 7 tectuz h;: 7 habitationi est destinatus lo-
cus: domus est: ipsa igit̄ partitione vtentes: domum
eē pbauim⁹. Quotiens vō sub genere aliqd collocā-
dus est: diuisiq; ptibus alicui eoz: que a genere de-
ducuntur id de quo q̄ritur aggregamus vt hoc mō.
Si ciceronem animal esse monstramus: dicemus ita.
Oē aīal aut rationale est: aut irrationale: sed Cicero
rōnalis est. aīal igitur est. nō partitione vtimur prin-
cipaliter ad argumentuz cōstituenduz: s; idcirco gen⁹
diuisimus: vt in vnāquamlibet diuisionem: id quod
nitebamur

nitebamur ostendere posset includi. i. ut id de quo dubitatur in assumpti continentia generis redigeretur: atque de eo per generis nomen fides fieret. Sic ergo a genere facta argumentatio iure dicitur: amplius partium enumeratio totius efficere substantiam solet: sine illud esse sit ut genus siue partium coniunctio copuletur: ut totum: at vero hec diuisio generis in cuius parte quilibet illa res de qua contenditur includenda est: non id efficit: ut totius substantia constituatur: sed ut illud: quod approbare quimus intra genus locetur. Que argumentationis modum in primis. *M. T.* validum esse confirmat. Illa. n. regula satis vera est: ac necessaria: que de genere predicantur: eadem de specie modis omnibus predicari. Illud vero queri perutile est: cum aliquid de particularibus rebus probatur: ex superposita proxima specie: ut si socratem rationale esse probamus: quoniam sit homo: cum sit homo rationale: utrum ex genere an ex forma argumentum ductum esse arbitremur. Nam si dicamus ex genere: ultima species genus non est. si ex specie superpositum genus semper species probare desiderat. Socrates vero cui fides prestatur homo: quoniam rationale est. genus hominis non est. sed dicendum est. quoniam veluti a genere tractum videbitur argumentum. Nam ex genere quasi ex continenti atque ampliore: et de substantia predicato fides ducitur: quam solum ad sua individua species nemo dubitat obtinere. Nam et continet ea: et de eorum substantia predicatur.

Similitudo sequitur. que late patet. sed oratoribus et philosophis magis quam vobis. Et si enim omnes loci sunt omnium disputationum ad argumenta superpeditanda. tamen alijs disputationibus habundantius occurrunt. alijs angustius. Itaque generatim nota sint. ubi autem his utare. questiones ipse te admonebunt. sunt. n. similitudines. que ex pluribus collationibus pueniunt quo volunt hoc modo. Si tutor fidem prestare debet. Si socius. si cui mandaueris. si qui fiduciam acceperit. debet etiam procurator. hec ex pluribus perueniens. quo vult appellatur inductio. quam greci paragogem nominant. quam plurimum est usus in sermonibus Socrates. Alterum similitudinis genus collatione sumitur. Cum una res vni. par pari comparatur hoc modo. quem admodum si in urbe de finibus controuersia est. quare magis agrorum videtur esse. quam vrbis. finibus regendis adigere arbitrum non possis. Sic si aqua pluuia in urbe nocet. quoniam res tota magis agrorum est. aque pluuie arcende adigere arbitrum non possis ex eodem similitudinis loco etiam exempla sumuntur. ut crassus in causa curiana exemplis plurimis usus est aiens de eo. Qui testamento sic heredem instituit. ut si filius natus esset in decem mensibus. isque mortuus priusquam in suam tutelam venisset secundus heres hereditatem obtinisset. Que commemoratio exemplorum valuit. eaque vos in respondendo vti multum soletis. Ficta. n. exempla similitudinis habent vix sed ea oratoria magis sunt quam vestra. quamquam vti eis etiam vos soletis. Sed hoc modo: finge mancipio aliquem dedisse id quod mancipio dari non potest. Nam ideo id eius factum est. qui accipit. aut nunc is qui mancipio dedit. ob eam rem se vlla re obligauit. In hoc gene-

re oratoribus et philosophis concessum est. ut muta etiam loquantur. ut mortui ab inferis excitentur. ut aliquid. quod fieri nullo modo possit. augende rei gratia dicatur. aut minuende. que *πρὸς βολῆν*. dicitur et multa alia mirabilia. sed latior est campus illorum. eisdem tamen ex locis ut antedixi. et in maximis et in minimis questionibus ducuntur argumenta. De similitudinis loco plane atque expedite discruit omnem aperuit intellectum: similitudinum diuidens formas: prescripsitque apertissime: quibus magis ex similitudine argumenta contingerent. i. philosophis: atque oratoribus. et enim similitudo persuasionibus videtur aptissima. Nam quod in vnam vel plures extra eam de qua queritur causam cadere solet: facile credi potest in ea quoque de qua ambigitur conuenire. Idcirco ex similitudine tracte argumentationes magnam oratoribus usum prestant: philosophis quoque quoniam non in omnibus questionibus demonstratione vtuntur: sed aliquotiens vniuersalia colligunt: quo id facilius persuadeant: quod nituntur ostendere. inde similitudo rerum sepe est conquirenda. atque idcirco locus a similitudine oratoribus maxime philosophisque conducit: non tamen solum. Quod. n. loci ceteri sunt cuiusque materie: sed in alias vberius incidunt: in alijs angustius inueniuntur. Quo circa cognitio atque ante perceptis locis questiones ipse: que tractabuntur: quibus vti debeat: solertem animum poterunt admonere. Omnis vero similitudo duplex est. aut. n. ex pluribus rebus similitudo colligitur: et inductio nuncupatur. quod greci paragogem nominant aut singule res per similitudinem comparantur. ac prior quidem huiusmodi est. si tutor fidem prestare debet. si socius: si cui mandaueris: si qui fiduciam acceperit: debet et procurator. nam cum in talibus rebus fides prestari debeat: vnaque similitudo sit in fide prestanda: tam in tutore quam socio: atque ei cui mandatum sit: eique qui fiduciam acceperit: debet eadem similitudo procuratori etiam conuenire. fiduciam vero acceperit: cuiusque res aliqua mancipatur. ut eam mancipanti remanipet: velut si quis tempus dubium timens amico potentiori fundum mancipet: ut ei cum tempus quod suspectum est preterierit: reddat. hec mancipatio fiduciarum nominatur. idcirco quod restituendi fides interponitur. hac similitudinis collectione plurimum Socrates esse usus dicitur: ut in Platone aliorumque eius sectatorum voluminibus inuenitur. Quotiens vero vna res vni rei per similitudinem comparatur. hoc modo colligitur argumentum. regendorum finium arbitri esse dicuntur: qui finalia litigia discernunt. ut si fuerit de finibus orta contentio: eorum dirimatur arbitrio. sed fines in agrorum tantum limitibus esse dicuntur. arbitri autem finium regendorum in ciuitate esse non possunt. Item arceri aquam in agris tantum dici solet ubi si ex aliquo loco aqua pluuia colligatur: et defluens in campos vicini pascua frugesue corrumpat: arbitri arcende aque a magistratibus statuebantur. queritur ergo an in urbe arcende aqua arbitrum possimus adigere. et argumentum capitur ex similitudine: si regendorum finium: quia solius agris sunt: in urbe arbitrum adigere non possis. ne aque quidem arcende: quia solus esse vult agrorum: in urbe arbitrum possis adigere. hic igitur vna res vni rei similitudine coniuncta est. ex eodem etiam similitudinis loco illa sumi proponit. que vocantur exempla. veluti Crassus in causa curiana: que fuit huiusmodi quis-

dam pregnantem prorem relinquens scripsit heredes posthumum: eius alium substituit secundum quod Lurius vocabatur ea conditione ut si posthumus: qui intra menses decem proximos nasceretur: ante moreretur quam in suam tutelam peruenisset. id est ante obiret diem quam testamentum iure facere posset: secundus heres succederet. quod si ad id tempus peruenisset: quo iam firmo iudicio in suam tutelam receptus iure civili instituto posset herede defungi: secundus heres. id est Lurius non succederet. que vocatur substitutio pupillaris. quesitum est an valeret ita instituta ratio. Crassus igitur plurima protulit exempla: quibus ita institutus heres obtinisset hereditatem: que exemplorum commemoratio iudices mouit. dicit et ipsos quoque iurisconsultos uti sepius exemplis: veluti cum fingitur propositio vel causa: ut casus de quo agitur per similitudinem intelligatur hoc modo si quis. n. iurisperitus adiciat id: quod non iure contractum est: nullius esse momenti. adhibeatque exemplum tale. velut si quis rem non mancipi mancipauerit: num idcirco aut rem alienauit: aut se reo facto potuit obligasse: minime. Quod. n. non iure contractum est: nil retinet firmitatis. et alia huiusmodi apud iurisperitos inueniunt: in quibus oratores maxime valent. quibus est intantum fingere licet: ut eorum oratione et mortui sepe ab inferis excitentur. quod Tullius in ea facit oratione qua Celiu defendit. sed latior inquit est illorum capus id est oratorum: quibus spaciari ac denagari licet. nec idcirco minus ceteris quoque facultatibus similitudines profunt: quam eadem argumenta maximis minimisque causis conueniunt. quo fit ut loci quoque argumentorum diuersarum artium questionibus accommodentur.

Sequitur similitudinem differentia: res maxime contraria superiori: sed e eiusdem facultatis dissimile et simile inuenire. eius generis hec sunt. non quemadmodum quod mulieri debeas: recte ipsi mulieri sine tutore auctore soluas: ita quod pupillo aut pupille debeas: recte possis eodem modo soluere.

Eiusdem facultatis est similitudines differentiasque cognoscere. qui. n. scit: quid sit idem nosse poterit: quod sit diuersum. Omnis vero similitudo idem aliquid esse constituit: quod. n. idem est secundum qualitatem: id simile esse necesse est. Omnis quippe res: aut substantia eadem sunt aut qualitate: aut ceteris predicamentis. quod si ita est: et animus intelligere hoc idem in pluribus predicamentis potest. sed cum hoc ipsum idem in predicamentis notat: eodem modo in eiusdem predicamentis: quod diuersum est intuetur. sed simile idem est. differentia vero diuersum. Idem igitur animus eademque intelligentia similitudinem differentiamque cognoscit. Differentiarum vero multe sunt species. alie quippe sunt substantiales: ut homini rationale. alie non substantiales sed inseparabiles: ut nigrum ethiopi: atque coruo. alie vero mobiles neque constantes: ut sedere stare: et huiusmodi cetera quibus et ab aliis hominibus et a nobis ipsi sepe distamus. Item differentie alie aliquo modo sunt generum diuisibiles. aliquo modo vero specierum constitutive. sed si a constitutiuis argumentum ducatur velut a genere ducitur. nam sicut genus continet speciem: ita differentie continent species. sane si differentie constitutive ut genera intelligentur: fides ab his ad ea aptabitur: que constituunt. hec. n. talium differentiarum veluti quedam forme sunt. sin vero sint diuisibiles siquidem ad ea probanda: que diuidunt: earum du-

citur fides: a forma argumentum fieri videtur: nam tales differentie eorum que diuidunt forme quedam sunt quod si ad ea probanda referuntur: que in contrariam partem genus diuidunt tunc proprie a differentia fieri argumentum videtur: quod contrarie veluti differentie comparantur. Quod vero ad exemplum attinet Tullii huiusmodi est. Mulieres antiquitus perpetua tutela tenebantur. pupilli item sub tutoribus agunt sed mulieribus si quid debitum fuisset: sine tutoris auctoritate poterat solui. pupillis vero minime. ergo si queratur: an id quod debeat pupillo cuiuslibet. reuente tutore possit exolui. a differentia sumitur argumentum sic. Non sicut mulieri sine tutoris auctoritate debitum possis exoluere: eodem modo nisi auctoritas tutoris accesserit pupillo soluere: quod debeas possis. ille. n. perpetua tutela est prouecta iam etate continetur illorum tutela certus annorum numerus terminum facit. atque idcirco solui pupillo sine auctoritate non poterit. Differt enim persona mulierum a persona pupillorum: vel in eo quod pupilli non perpetua reguntur tutela. mulieres vero perpetua vel quod pupillus nullum sui etiam ministrande utilitatis iudicium habere potest. cum sit aliquis mulieribus et non firmus in explicanda familiaris rei utilitate delectus.

Deinceps locus est qui a contrario dicitur. Contrariorum autem genera sunt plura: unus eorum que in eodem genere plurimum differunt: ut sapientia stulticia. eodem autem genere dicuntur: quibus propositis occurrunt tanquam e regione quadam contraria: ut celeritati tarditas non debilitas ex quibus contrariis argumenta talia existunt. Si stulticiam fugimur: sapientiam sequamur: et bonitatem: si maliciam hec que ex eodem genere contraria sunt: appellantur aduersa. sunt alia contraria: que priuantia licet appellemus latine: grece appellantur. $\sigma\tau\epsilon\rho\pi\tau\iota\kappa\alpha$. Prepositio enim in priuat verbis ea vi quas haberet. si in prepositum non fuisset. ut dignitas indignitas humanitas inhumanitas. et cetera generis eiusdem. quorum tractatio est eadem. quam superiorum. quam aduersa dixi. Nam alia quoque sunt contrariorum genera. velut ea que cum aliquo conferuntur. ut duplum. simplicium. multa. pauca. longum. breue. maius. minus. Sunt etiam alia valde contraria. que appellantur negatia. ea $\alpha\pi\theta\epsilon\tau\iota\kappa\alpha$. grecis contraria aientibus. ut si hoc est. illud non est. Quid enim opus exemplo est: tantum intelligat in argumento querendo contrariis omnibus contraria non conuenire.

Diuiso differentie loco nunc de contrariis tractat. atque uti rex ordo clarius colliquescat: pauca mihi ex Aristotele sumenda sunt. quam ille vir omnium longe doctissimus de hac diuisione tractauit. quamque. M. Tullius re quidem Aristoteli fere consentit: sed ab eo nomen interpretatione diuersus est. Nam que Aristoteles opposita. id est $\alpha\pi\theta\epsilon\tau\iota\kappa\alpha$. vocat: ea Tullius contraria nominat: sed hec paulo posterius: nunc Aristotelis diuisio consideretur. Oppositorum igitur secundum Aristotelem alia sunt tria. alia priuatio et habitus. alia relatiua. alia contradictoria. Contraria quidem: ut album: atque nigrum habitus vero et priuatio: ut visus et cecitas. dignitas et indignitas. Relatiua vero ut pater filius. dominus seruus. Contradictoria est dies. non est dies. horum omnium tales inter se differentie considerantur. Nam que

contraria

contraria sunt. partim mediate sunt. partim vero medio
 caret mediate sunt. ut album nigrum. est enim horum
 cuiuslibet medius alius color: ut rubeus vel pallidus. et
 horum contrariorum non necesse est alterum semper inesse
 corporibus. Neque enim omne corpus aut album: aut ni-
 grum est. sed aliquoties in horum medietate est consti-
 tutum: ut sit rubrum vel pallidum. immediata vero tria
 sunt: quorum nihil medium poterit inueniri: ut gravitas
 et leuitas. horum enim nihil est medium. Illam que le-
 uia sunt: sursum feruntur. que graui deorsum. Quod
 autem sit corpus: quod neque sursum: neque deorsum fe-
 rat: nihil poterit inueniri. Sed immediata contraria
 talia sunt: ut alterum eorum cui potest accidere: semper in-
 bereat. ut in proposito superius exemplo. Necesse est
 enim omne corpus vel leue esse vel graue: quia lenitas
 et grauitas medium non habet. quia preterea inesse cor-
 poribus possit. At ea que in priuatione et habitu sunt
 ut cecitas et visus: distant quidem ab his contrariis:
 que claudunt aliquam medietatem: quia ipsa medietatem non
 habet. ab his vero contrariis differunt: que sunt imme-
 diata. quoniam horum contrariorum alterum semper subiecto in-
 esse necesse est: ut corpori grauitatem vel leuitatem: priua-
 tionem vero et habitum non semper: ut cum sit habitus
 quidem visus: priuatio autem cecitas. non omne quod
 videri potest: aut videt aut cecum est. infans quippe
 nondum editus neque videt: quia nondum processit in lu-
 cem: neque cecus est: quia nondum habuit visum: que po-
 tuisset amittere. idem de catulis dici potest: qui statim na-
 ti nequeunt intueri. nam tunc eos nec cecos dicere pos-
 sumus nec videtes. Et postremo contraria semper in
 suis qualitibus considerantur. priuationes autem non quia
 ipse sint aliquid. sed ex habitus absentia colliguntur. ne-
 que enim cecitas est aliquid: sed a visus intelligitur ab-
 scesse. tam vero priuatio quam quietas differt a relationis
 oppositioe eo quod neque tria neque priuatoria sunt esse
 possunt. idem enim vno eodemque tempe. vno eodemque
 in loco album nigrumque: vel videns cecumque esse non po-
 terit. sed relativa a se nequeunt separari. neque enim potest esse
 filius sine patre. nec seruus si dominus non sit. amplius con-
 traria ad se et priuatoria non referuntur. Ille enim
 dicit album nigri vel nigri albi: vel cecitatem visus vel
 visum cecitatis. que vero in relatione sunt posita in ipsa relatio-
 nis predicatione consistunt ut duplici dimidii. dominus serui
 et cetera ad hunc modum tam vero tria quam et relationes
 differunt a contradictionibus quia contradictiones qui-
 dem semper in oratione consistunt: et in altera eorum parte ve-
 ritas. in altera falsitas inuenitur. contraria vero et priua-
 toria et relationes in simplicibus partibus orationis et in
 his neque veritas neque falsitas inest. nam cum dico album:
 nigrum. cecitas. visus. dominus. seruus simpliciter orationis par-
 tes sunt: neque verum neque mendacium continentes. in
 simplicibus enim partibus orationis veritas vel falsitas
 nulla est. cum autem dico dies est. dies non est. utreeque pro-
 positiones. vna in affirmatione altera in negatione po-
 sita: orationes sunt. sed. M. Tullius non tam propriis no-
 minibus quam notioribus vtitur. ait enim contrariorum
 alia esse que aduersa vocentur: alia que priuantia: alia
 que in comparatione sunt. alia que aientia et negantia
 nuncupantur: sed que contraria nominat. opposita ve-
 rius dicerentur: que aduersa dicuntur. contrariorum me-
 lius susciperent nomen. que in collatione noiat. ea re-
 latina vel ad aliquid certi vocarentur. sed vtraque no-
 mbus ut volent: dum res ipse certa proprietatis sue ratione signen-
 tur. nos vero in ceteris quos edidimus libris eo nuncu-
 pauimus modo: quo superius in Aristotelis dictum est

diuisione secundum M. T. igitur contrariorum alia sunt aduersa:
 sa: ut sapientia stulticia. alia priuantia ut dignitas et
 indignitas alia vero que cum aliquo conferuntur. ut duplici
 simpliciter. alia vero que appellantur negantia econtrario autem
 tibus constituta. ut si hoc est: illud non est. aduersa igitur
 sunt: que sub vno genere posita plurimum differunt.
 ut album nigrumque a se plurimum distant sub
 vno genere posita sub colore. Item celeritati tarditas
 aduersa est positae vtriusque sub motu. neque enim celeritati
 debilitas opponenda est: quia debilitati firma validudo
 tria est: quod in diuisione omisit Cicero: sed docuit
 exemplo. illa quoque dicuntur aduersa: que in diuersis ge-
 neribus sita plurimum a se discrepare intelliguntur. ut
 sapientia stulticie. Illa enim sub genere boni est: hec vero
 sub mali. quibus huiusmodi exemplum priuationem potius
 spectare videatur: nam stulticia priuatio sapientie est: nec
 quicquam est aliud stulticia nisi sapientie et rationis absentia. huius
 que sunt: que priuantia Cicero appellet: posterius demon-
 strabo. Ex his hoc modo argumenta sumentur. Si stulti-
 ciam fugimus: sapientiam sequamur. si bonitatem appe-
 tinus: malitiam fugiamus quibus malicia quoque secun-
 dum eundem modum qui superius dictus est: priuationi-
 bus possit adiungi. Priuantia vero secundum Liceronem sunt:
 que grece στερητικα. appellantur: que habent cam-
 ptem orationis prepositam: que cum fuerit adiecta. sepe fere ali-
 quid demit. ea in preposito. hec enim syllaba cui fuerit
 apposita demit fere aliquid ex ea vi: quod est res quilibet
 habitura: si in syllabam prepositam non habet. ut humani-
 tati inhumanitas. namque preposita in id de quo dicitur huma-
 nitate priuauit. ut dignitas et indignitas. et tullius qui-
 dem ea tantum priuantia confirmat: in quibuscunque syl-
 laba ista preponitur. priuantium quippe nam secundum tullium huius
 syllabe commemoratione finit. a peripateticis vero accipi-
 mus priuationes tum cum simplicibus noibus. tum cum pri-
 uatorum syllabis efferri. simplicibus noibus: ut cecitas
 cum priuantibus vero syllabis. ut indignitas. inhumani-
 tas. quocirca secundum M. T. cecitas non erit priuatio visus:
 sed ei aduersum atque iccirco forsitan stulticia inter
 aduersa numerauit. quoniam non habet in syllaba ex qua
 priuationes arbitrat existere. Ex quibus eodem modo ut in
 superius positae aduersis argumenta ducuntur. Inhumani-
 tatem auersemur. si humanitas conseruanda est. Illa
 vero tria ut ait tullius: que cum aliquo conferuntur: talia
 sunt ut duplici simpliciter. Id tantum est tanquam si diceret
 duplici dimidii. simpliciter. n. duplici dimidii est. et pater si-
 lii. ea que sunt sepe reciprocatia. aliquoties quidem septimo
 casu: aliquoties vero genitio. nam filii patris est filii et pater filii
 hec secundum genitium quersio est. et duplici simpliciter duplici est.
 hec secundum septimum casum sunt etiam que accusatiuo: ut
 pauca ad multa: et magnam ad parum. Item negantia sunt
 que in affirmationibus et negationibus posita sunt. ut si
 hoc est: illud non est. veluti si dies est nox non est: atque
 hac oppositione Cicero dicit valde esse triam. Ex qui-
 bus omnibus secundum superius dictum modum argumentorum facul-
 tas est: nam ex reatiuis triis ita sumimus argumentum.
 si pater est fieri non potest quin ei filius sit. Ex negan-
 tibus autem que αποφατικα. (ut ait) greci vocant.
 ita si sol supra terram fuit: nox esse non potuit: hec enim
 affirmatio illam perimit negationem. cur vero hec negan-
 tia esse constituerit mirandum est. Illa que negantia sunt:
 aientibus opponuntur et simul esse non possunt. ut diem
 esse ac diem non esse. hoc vero est consequens cum ita
 dicatur. si hoc est: illud non est. ut si dies est: nox non
 est. atqui affirmationem negationemque valde tullius
 dicit esse contrariam. sed in hac consequentia nequeunt esse

In topica ciceronis commentariorum lib. iiii.

contraria. Nam quod est consequens contrarium non est.
Ab adiunctis autem posui equidem exemplum.
Paulo ante multa adiungi: que suscipienda essent:
si statuissem ex edicto secundum eas tabulas possessionem
dari quas is instituisset. cui testi factio nulla est.
Sed locus is magis ad coniecturales causas: que
versantur in iudiciis valet. Cum queritur quid aut sit:
aut euenerit: aut futurum sit: aut quod omnino fieri pos-
sit. Ac loci quidem ipsius forma talis est. Admo-
net autem hic locus: ut queratur: quid ante rem. quid
cum re. quod post rem euenerit. nihil hoc ad ius. Ad
Ciceronem inquit Gallus noster: si quis. ad eum
quid tale retulerat: ut de facto quereretur. tu tamen patia-
re nullum a me artis institute locum preteriri: ne si
nihil nisi quod ad te pertineat scribendum putaris:
nimium te amare videar. Est enim magna ex par-
te locus hic oratorius: non modo non iuriconsul-
torum: sed ne philosophorum quidem. Ante rem enim. que
runtur: que talia sunt apparatus: colloquia: locus:
constitutum conuiuium. cum re autem pedum crepitus
strepitus hominum: corporum umbra: et siquid eius-
modi est. At post res: pallor: rubor: titubatio: et si que
alia signa conturbationis et conscientie. Preterea
restitus ignis: gladius cruentus. ceteraque que
suspicionem facti possunt mouere.

Quid sit ad adiunctis locus breui superius monstrauit
exemplo: eo scilicet quo dixit. si secundum mulieris nunquam capi-
te diminute tabulas possessio bonorum daretur: sequens
esse: ut secundum quoque puerorum et seruorum possessio permit-
teretur. sed nunc formam ipsam et quasi sub loci mon-
strare proponit: que est huiusmodi ab adiunctis enim locus
est. cum ex eo quod proponitur aliquid aliud vel esse vel fuisse:
vel futurum esse argumentatione colligitur. ut in eo ipso
quod dudum posuit exemplo. approbat enim non debere se-
cundum mulieris nunquam capite diminute tabulas bono-
rum possessionem dari. quod si id fuerit. positum: id futurum
est: ut secundum puerorum quoque ac seruorum tabulas bo-
norum possessio permittatur. Talia vero sunt que dicuntur adiu-
cta: ut circa rem fere que queruntur: inueniantur neque tamen
necesse sit ei semper adherere. et forma quidem huius loci
talitudo est: ut hanc quoque definitionem possit admittere.
ab adiunctis locus est cum ex aliquo: que sunt proxima
eis: de quibus queritur rebus: id quod queritur vel fuisse: vel esse
vel futurum esse monstratur: qui locus est coniecturalibus
causis maxime necessarius. Cum enim de facto queritur
tum si id factum est quod dubitatur: quod vel fuerit vel sit vel
futurum sit: considerari solet: multa enim sunt que unicuique
adiuncta rei variorum euentuum temporum colliguntur. ideo:
n. quid ante rem: quid cum re: quid post rem euenerit:
in coniecturalibus causis inquiritur: que ab oratoribus
tractantur solis: neque iuriconsultus in huiusmodi negociis cum
rethorica facultate vlla communio est. iuris enim pietus
de facti qualitate: non est de ipsius facti veritate rati-
o: ideo: quotiens ad gallum peritum iuris facti quod de-
ferebat: nihil ad nos inquit: et ad Ciceronem potius
consultentes. id est ad rethorem remittebat: In quo tullius
facete ad trebatium iocum miscuit dicens. quodque locus hic
ab adiunctis coniecturalibus causis maxime est utilis
nihil consultorum iuris prudentiarum inuenit. patere me tamen
inquit nullam suscepti operis partem preterire. ne si in hoc
libro nihil preter tue artis exempla conscripsero: tue

tantum gratie videatur addictus ab adiunctis vero locus
qui non modo iuriconsultis: sed ne philosophis quidem pre-
ter oratores non patet: trium sepe temporum ratione tracta-
tus est. Nam de facto si queritur: quid vel ante id vel cum
eo vel post fuerit necesse est vestigare. ante rem quidem
hoc modo apparatus. verisimile est enim effecisse aliquem
quod ante efficiendum paruit colloquia. fieri enim potuit
ut amauerit: qui sepe fuerit collocutus. Locus velut
cum ad aliquid faciendum oportunus locus eligitur.
Constitutum conuiuium velut si quis constituto ante con-
uiuium in eo fecisse aliquid arguatur: capiatur quoque conie-
ctura facti ex eo ipso quod sit conuiuium constitutum: atque
horum omnium ante rem de qua queritur exempla sunt.
Cum re vero hoc modo. Sed cum crepitus: velut si esse in
quempiam locum aliquis accusetur: pedum crepitu de-
prehensus esse probabitur: vel si fuisse adulter in cubicu-
lo ex umbra corporis designetur. hec cum ipsis de quibus
queritur inspecta eisdem tamen intelliguntur adiuncta.
Postremo vero si quas conscientie maculas pallor: ru-
bor: titubatioque prodiderit: restinctus ignis. velut si
clam factum aliquid extincto igni velimus ostendere
ut tutius noticiam submouentibus tenebris committere-
tur. Item gladius cruentus peractum facinus monstrat.
Hec omnia post rem facto intelliguntur adiuncta. et sem-
per ante rem: cum re: et post rem secundum rationem tempo-
rum intelligendum est. neque ita ut in antecedentibus et
consequentibus: Illic. n. nam ratio consideratur. Quia quippe
pe filii sunt. nam quod antecedit: si positum sit statim est id quod
consequitur. ut si ponas hominem statim animam esse necesse
est. nec ante secundum tempus esse homo dici potest. post
vero subsequi animam: ut ante aliquid apparat est secundum tempus
posterior effectus. Itaque illic antecedentia et consequentia
nominantur: hic autem re. cum re: et post rem. Idcirco quod il-
lud quidem non secundum tempus sed secundum principalitatem nam se-
cum filii aliquid trahentis antecedens dicitur vel quodammodo: id
quod antecedens comitatur. Ea vero que secundum temporis
prioris posteriorum rationem considerantur: sunt adiu-
cta: idcirco ante res: cum re et post rem cepere vocabulum.

Deinceps est locus dialecticorum proprius ex
consequentibus et antecedentibus et repugnantibus.
nam coniuncta de quibus paulo ante dictum est: non
semper eueniunt. Consequentia autem semper. Ea. n.
dico consequentia que rem necessario consequuntur.
Itemque et antecedentia et repugnantia. Quicquid
enim antecedit quamquam rem: id coheret cum re ne-
cessario. et quicquid repugnat. id eiusmodi est. ut
coherere nunquam possit.

Exposito adiunctorum loco: nunc de antecedentibus et
consequentibus et repugnantibus differit. Qui locus cum
sit unus in tria velut membra diuisus est. Nam quod tullius
loci huius vocabulum tacuit. mihi autem totum condicionalis ap-
pellatus videtur. Cuius cum promptissime nam claruerit
nomen quoque ei: quod nos posuimus recte inditum manifestum
appebit. primum igitur singularum partium diffinitio puidenda
est. itaque antecedens est: quo posito aliud necesse est sequi-
tur. item consequens alicuius est. quod esse necesse est. si il-
lud cui est quodammodo precessisse constituerit. Repugnans est
quod simul cum ea cui repugnare dicitur esse non possit antece-
denti igitur atque consequenti et repugnantium unum locum
esse primum: qui quod sit unum paucis ostendat. Primum
igitur dum quereret quo nam modo unus esset locus a conse-
quentibus et antecedentibus et repugnantibus: dicebat: quoniam
eiusdem mentis est: atque intelligentie: tam consentanea sibi met
quam dissidentia

In topica ciceronis cōmentariōz lib. iiii.

posteriora p̄cedunt: et que sūt t̄pibus sunt: alias p̄cedūt alias v̄o p̄sequunt: vt sup̄i quoq; sepe dixim⁹. amplius q̄ antecedentia sūt et p̄ntia relinquere sese nō p̄nt nec sibi repugnātia coherere: et sūt necessario sibi met cōnera vel incōnera: que v̄o sunt adiūcta nihil obtinent necessitatis: q̄ et iungi sibi met: et a se separari q̄unt. Que cū ita sint: q̄o difficilis vebemēter obozīt. v̄t enī minus intuentibus: nihil h̄ locus differre his locis: qui dicti sunt vel a ḡne vel a sp̄e vel a p̄ris. nā genus semper sp̄es seq̄t. sp̄es gen⁹ p̄cedit: p̄ria sūt eē nō p̄nt. Que soluenda est hoc modo. Prīmū q̄ nō eē p̄ns gen⁹ est: nec sp̄es antecedens. Repugnātia v̄o nō ipsa p̄ria: sed p̄trarioz sunt p̄ntia: vt i locoz. q̄ a. M. T. p̄positi sūt expōne mōstrauim⁹ de hinc q̄ cū a ḡne sit argumentū: ipm̄ genus assumit eodē quoq; modo sp̄es: cū ab ea aliqd̄ volum⁹ approbare cū v̄o ab antecedentibus et p̄ntibus aliquid monstrare p̄tēdimus eo q̄o in p̄ditionali p̄pōne p̄cessit: vt inur in assumptiōe et si non fuerit genus. Item si a p̄nti argumentū fiat: etiā si sp̄es non sit: a p̄nti p̄te p̄ditionalis p̄pōnis ducitur argumentū. veluti cū ita dicim⁹. Si ignis ē. leuis est. Ignis aīcedit leuitas: sequit. h̄ neutri neutri est genus aut sp̄es. aīcūt itaq; at q̄ ignis ē. Nūc igit̄ id q̄o aīcedebat assumpti. ex quo monstrat̄ conclusio. leuis igitur est. At si ita assumat. sed non est leuis. id q̄o p̄sequēbat̄ assumpti. Concludit̄ ergo atq; mōstrat̄. non est igit̄ ignis. vides igit̄ vt de his p̄cedentibus et p̄ntibus nūc loquimur. q̄ in p̄ditionali p̄pōne posita: vel p̄cedere vel p̄seq̄ intelliguntur. Cū v̄o sit ex ḡne argumentū: sp̄es q̄dē est: de q̄ aliqd̄ p̄bare intēdim⁹ genus quidem assumimus: nō q̄si p̄cedens: sed quasi continens: vt q̄cqd̄ esse consideratur in ḡne: id etiā forme quoq; debeat aptari. Genus enim quoad permanet: a sua sp̄e non recedit. cum v̄o de sp̄e sumim⁹ argumentū: genus quidē est: de quo aliquid queritur sed id laboramus: vt id q̄o de ḡne conamur ostēdere ex sp̄e possit facili⁹ agnosci. Ut cū v̄rozi fabie relictū fuisset legatū: si materfamilias fuisset: q̄m nō conuenit in manus. s. ab in manus p̄uentione: que sp̄es ē v̄rozi: v̄rozem q̄o est matrīfamilie genus: a legati iure seiungim⁹: et legatum ad sp̄em. i. matrīfamilias deriuamus: sed illud interi⁹ dispiciendū v̄t. Nā loc⁹ ab antecedentibus et consequētibus totus superuacaneus esse videat̄: cū quolibet mō fuerint ex eo argumenta cōposita: a ceteris locis: quos sup̄ius descripsim⁹: n̄ recedat. Nā quodcūq; ab aīcedētibus et p̄ntibus ducit̄ argumentū: id vel a toto: vel a p̄tibus: vel a cōiugatis: vel ab aliquo reliquoz tractum eē perpendit̄ hoc modo. si utilis est equitas constituta ad res suas optinendas: vtile est ius ciuile: at id q̄o p̄cedit: quod sequitur igit̄. Hoc ē a diffinitōe argumentū. s. ab assumptione p̄cedentis. At si ita dicā. sed non est vtile ius ciuile. non est igit̄ vtile equitas cōstituta ad res suas obtinendas: hic per consequētis assumptionē a diffinitionis loco sumptū est argumentū. Item a partū enumeratione: si neq; censu neq; ceteris: neq; est liber at censu vel ceteris. est igit̄ liber. at nō est liber neq; censu igit̄ neq; ceteris manumissus est sed notādum est: que sit vis vniuscuiusq; argumenti: et quo nā mō p̄feratur. Sunt enim argumenta: q̄ p̄dicatiuis apta sūt syllogisimil. vt a diffinitione sic. Ius ciuile ē equitas constituta et reliqua. Id v̄o vtile. est vtile est igit̄ ius ciuile. Item a partibus: qui neq; censu neq; vindicta: neq; testamento est manumissus: hic ex seruitute liber factus non est. Stichus v̄o neq; testamē

to neq; censu: neq; vindicta manumissus est. Stich⁹ igitur liber non est. et in ceteris eodē mō. Oia v̄o que cūq; per categoricum syllogisimū proferri possunt: eadem per conditionale dici queunt. Ois nāq; p̄dicatiua p̄positio in conditionales verti potest hoc mō. Ois hō aīal est p̄dicatiua est. hec facile vertit̄ in cōditionalem ita. si hō est: aīal est. Non v̄o oīs conditionalis in p̄dicatiuā verti potest. velut hec. si peperit cum viro concubuit. Nemo enī dicere potest ipsus peperisse id esse q̄o cum viro concubere: quomodo dicimus hominē id esse q̄o animal sit. alia enim ratio est in his p̄positionibus que ita dicuntur: que peperit cum viro concubuit. hec enim similis est ei que dicit. si peperit cum viro concubuit: sed p̄dicatiua p̄pō id esse subiectum dicit: quod fuerit p̄dicatum. Conditionalis v̄o id pōit: vt si id q̄o antecedēs fuerit cōtetur necessario q̄o subsequitur. Cū v̄o p̄dicatiua ē p̄positio: si ea vertatur in cōditionalē: alia nimirū reditur p̄positio. Nam cum dicitur omnis hō aīal est. ipse hō aīal esse proponit̄ cum v̄o si hō est animal est: non id sentitur: vt ille qui homo est animal sit: sed proposito eē hominē consequi vt si animal. ergo cōditionalis syllogisimus in antecessione et consecutione positus lz per diffinitionem licet per partū enumerationem: licet per coniugationem et quolibet alio fiat modo: tamen in propria forma se continent: et est conditionalis. i. vtens propria conditione: vt quodam modo cetera argumenta sue veluti nature videatur habere subiecta: vt cum sit a diffinitōe argumentū si quidem per p̄dicatiuam formā factus fuerit syllogisimus: a diffinitione deductum esse dicatur. Sin v̄o per hypotbesin facta fuerit argumentatio: conditionalis sit syllogisimus: quem discernat assumptio: v̄trū ab antecedentis: an a consequentis parte promatur. Quo sit vt etiam si per ceteros locos conditionale argumentū feratur: tamen suam quandā habeat formam quādo quidē in antecessione et consecutione est constitutus. Tunc enim diffinitio: partes: coniugatio et. veluti res ipse sunt: ac non locus cum venerint i conditionem. at si conditio cesset: ex ipsis perfectum videbitur argumentum. q̄ si p̄positionem conditionis copulauerit: ipsa quidem ea sunt: que in p̄positionibus continentur veluti quedam argumenti partes. locus vero in conditione est constitutus. atq; hec ita dicta sunt: quasi aliter conditionalis hic locus tractari non valeat: nisi eorum aliquem: quos p̄diximus icludat. nam potest p̄ter eos etiam sepe reperiri: vt cum dicimus. Si hō est: risibilis est. Si coruus est. niger est. hic enim nec diffinitionē: nec partes: nec vllū alium locū sup̄ius enumeratoz continet argumentū. Amplius facile est in singulis eoz differētias p̄uidei locus quippe a toto a substantia trahit̄. a partibus v̄o a rei cōpositiōe nā in simplicibus terminis tale argumentum non pōt inueniri. a nota ab interpretatione a p̄iugatis: ab eo q̄o ex eodē v̄trūq; diducitur. a ḡne: a cōtinenti: a forma ab eo q̄o cōtinet̄. a differentia. ab eo q̄o discrepat. a similibus: ab eadez qualitate: a p̄ris: ab eo q̄ a se longe diuersa sint. a causis efficientibus ab effectis: ab his que vim alterius efficientie susceperunt. ab adiunctis a vicinitate nāe. a cōparatione maiorū: parium: vel minorū: a relatiōe: ad equalē vel inaequalē quantitātē: ab antecedētibus v̄o longe ali⁹ modus est. Cōstat enī in eo q̄o si p̄positū quid fuerit aliud quiddā modis oibus existet: q̄o p̄ns appellatur huius v̄o intelligentia consistit in eo q̄o p̄cedēte quolibet